

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.-ΤΟΜΟΣ Α΄.

(Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ ἄν ὀσιωτέρου ἀνθρώπου
βουλευσάτω ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θιάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1879

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΜΜΑΖΕΟΥ¹

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑΣ

Ἀπὸ τῆς Ἰταλικῆς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ε. Σιάττμαϋερ, καὶ ἀπὸ τῆς Γερμανικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπὸ Γ. Δημητριάδου.

Α΄.

Ἡ δύναμις τῆς παιδαγωγίας

Αἱ τρεῖς λέξεις, *creatura* (πλάσμα, παιδίον), *creatio* (πεπλασμένος, κόσμος, πεπαιδευμένος), *creanza* (κοσμιότης, κομψότης, εὐπαιδευσία) δεικνύουσιν ὅτι ἡ πράξις τοῦ ἀνατρέφειν (*creare* = *educare*) ταῖς ἡμετέροις πραγμάτων ἐθεωρεῖτο ἔργον τι πλάσεως. Καὶ ὄντως τὸ ἀνατρέφειν οὐδὲν ἕτερον κατ' οὐσίαν ἢ τὸ μεταβιβάζειν πλαστικὴν ἐνέργειαν ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἀνθρώπου ψυχὴν.

Ὁ λόγος, ὅστις «ἐν ἀρχῇ ἦν,» ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον πλάττων, σώζειν, ἐλευθερῶν. Ὁ ἐνθουσιώδης καὶ ἐνθουσιασμὸν ἐμποιῶν λόγος τοῦ παιδαγωγοῦ εἶνε ὡσάυτως πλαστικὴ δύναμις, καίτοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ κόπου καὶ βραδέως πλάττει. Καὶ οὕτω δύνανται καὶ ὀφείλουσιν οἱ παιδαγωγοὶ (οἱ γονεῖς καὶ διδάσκαλοι) καὶ οἱ παιδαγωγοὶ τῶν λαῶν (οἱ φιλόσοφοι, ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς) νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς ὡς συνεργάτας τοῦ ἱεροῦ ἔργου τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς προφήτας καὶ ἱερεῖς.

Πλείω θαύματα τελοῦνται ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ καὶ πνευματικῇ διαπλάσει τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ἢ ὅσα ἐτελέσθησαν ἐν τῇ πλάσει τοῦ κόσμου.

Ὁ Κικέρων διακρίνει δύο στοιχεῖα ἀνατροφῆς καὶ παιδεύσεως τοῦ ἀνθρώπου :

1) Τὸ ἐμφυτον ἢ τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἥτις ὡς σπέρμα τῇ βοήθειᾳ τῶν ἀναγκαίων ἐξωτερικῶν μέσων ἐξ ἰδίας ἐσωτερικῆς δυνάμεως ἀναπτύσσεται, καὶ

2) Τὸ σύνολον τῶν ἐξωτερικῶν ἐντυπώσεων, αἵτινες ἐκάστῳ προσώπῳ δίδουσι τὸν ἰδιάζοντα χαρακτήρα.

Ἀνατροφή, ἥτις ἐξώθεν μόνον ἐντυπώσεις δέχεται, ἐσωθεν δὲ συνάμα

¹ Νικόλαος Τομμάζεοι, διάσημος φιλολόγος καὶ φιλόσοφος γεννηθεὶς τῷ 1802 ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Δαλματίας Σεβενίκῳ, ἀποθανὼν τὸ 1874 ἐν Φλωρεντίᾳ, εἶνε εἰς τῶν μεγίστων καὶ λίαν ἐγκωμιαζομένων συγγραφέων καὶ χαρακτήρων τῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι Ἰταλικῆς ἱστορίας τῶν γραμμάτων.

δὲν ἀναπτύσσεται, θλίβει καὶ ἀποπνίγει τὸν ἀνατρεφόμενον. Σπόρος ἄνευ γῆς ἐπίσης δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ τι, ὡς γῆ ἄνευ σπόρου. "Ὅθεν εὐστόχως ἐν τῇ Δ'. τῶν ᾠδῶν τοῦ ὁ Ὁράτιος ἄδει :

Natura sed vim promovet insitam

Rectique cultus pectora roborant

"Ἦτοι :

Ἄλλ' ἡ φύσις φύει τὴν ἔμφυτον αὐτῆς δύναμιν,
ὀρθῇ καλλιέργειᾳ ῥωννυμένων τῶν αὐτῆς στέρνων.

Ἄνατρέφειν, σημαίνει ἐκτρέφειν, εἰς φῶς ἐκφέρειν καὶ αὔξειν τὰς ἔμφυτους δυνάμεις τοῦ ἀνατρεφόμενου. Πᾶν τὸ μὴ ὑπὸ τῆς φύσεως βλαστοῦ δίκην ἔμφυτον αὐτῷ ἰδύνατον νὰ ἐξαχθῇ ἐξ αὐτοῦ ἢ τέχνη νὰ ἐμφυτευθῇ αὐτῷ. Ἄλλ' οὐδ' ἡ ἀρίστη φύσις δὲν ἀρκεῖ μόνη. Ἡ φύσις ζητεῖ καλλιέργειαν, ἥτις εἶνε εἶδος λατρείας, ἣν προσφέρομεν αὐτῇ καὶ τῷ πλάστῃ αὐτῆς. Ἄνευ ταύτης οὐδὲν ἔμφυτον προτέρημα, οὐδεμία εὐφυΐα ἔστω καὶ ἡ μεγίστη δὲν δύναται νὰ ἐπιδώσῃ, ἀλλ' εἴτε μένουσα ἀπαίδευτος, ἀπλαστος, ἀσθενῆς παρακμάζει καὶ ἀφ' ἑαυτῆς καταναλίσκεται ὡς ὁ ἀμεταχειρίστος μαγνήτης, εἴτε — ἐξαγριοῦται καὶ μεταπίπτει εἰς τὸ πονηρὸν καὶ τὴν φθοράν. Βῆνε μέγα ἔργον, ἄξιον πολυετῶν, πολυειδῶν καὶ βαθειῶν σπουδῶν τὸ ν' ἀνερευνήσῃ τις, ποῖοι βλαστοὶ τοῦ ἀληθοῦς, ὠραίου καὶ καλοῦ ἐκάστω ἀνθρώπῳ ἔμφυτοι, καὶ ποῖοι βλαστάνουσιν ἢ μαραίνονται καὶ ἐκλείπουσιν. Ποῖαι πλάναι ἐκ τῆς προσωπικῆς ἀδεξιότητος τοῦ παιδαγωγοῦ πηγάζουσιν ἢ ἐξ ἐναντίων ἐξωτερικῶν περιπτώσεων ἢ ἐσωτερικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνατρεφόμενου κωλύουσι τὴν τακτικὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ, καὶ κατὰ πόσον ἀνθρωπίνῃ ἐπιμέλειᾳ δύναται νὰ προστατεύσῃ τοὺς τρυφεροὺς βλαστοὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ ἐν γένει νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπ' αὐτοὺς ἄνευ βλάβης ἢ καταστροφῆς αὐτῶν.

Ἦδη ὁ Δάντης ἦσε :

Ὅσάκις ἐχθραὶς τύχαις νὰ συναντᾶ συμβαίνει

Κακῶν κερπῶν ἢ φύσις γενέταιρ' ἀποβαίνει.

Ἐπίσης καὶ ὁ σπόρος τοῦτο αὐτὸ ποιεῖ

"Ὅταν ποτὲ ἐκπέσῃ ἐν γῆ μὴ ἀγαθῇ.

Ναί, ἂν ὁ κόσμος ἐκεῖ κάτω προσεῖχεν

Εἰς τὸ θεμέλιον, ὅπερ ἡ φύσις ἔθηκε,

Καὶ ἠκολούθει αὐτῇ, τότε μόνον

Καλοὶ ἄνθρωποι θά ὑπῆρχον.

Ἔμεῖς ὁμῶς διαστρέφετ' αὐτήν· διότι

Τοῦτον μὲν, ὅστις ὑπ' αὐτῆς προώριστο στρατιώτης

Ποιεῖτε κληρικόν, ἐκεῖνον δὲ τούναντίον, ὅστις

Αὐτόχρημα κληρικός, ποιεῖτε βασιλέα.

Οὕτω λοιπὸν ἀποτυγχάνετε τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ.

Οὐχ ἦττον δὲ δυσχερὴς ἢ ἔγκαιρος κατανόησις τῶν ἐμφύτων προτερημάτων τοῦ ἀνατρεφομένου καὶ ἡ ἀσφαλὴς διάκρισις τούτων ἀπὸ τῶν ἐξωθεν ἐπικτήτων συνηθειῶν καὶ δευτερευουσῶν ἰδιοτήτων ὑφ' ὧν ταῦτα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον συγκαλύπτονται καὶ παραμορφοῦνται. Ἄλλ' ὡσαύτως δυσχερὲς κατανοήσας τις ταῦτα γὰ ἀκολουθῆ αὐταῖς καὶ μὴ ἀντιπράττει. (ἔπεται συνέχεια)

Γ Ν Ω Μ Α Ι Ε Τ Α Ι Ρ Ω Ν

Ἐπὶ τῶν προκεκηρυγμένων ζητημάτων

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟῦ ΣΥΛΛΟΓΟῦ

(ἴδε συνέχ. τεύχος Θ'. σελ. 392.)

Ζ'.

Γνώμη τοῦ ἐταίρου καὶ δημοδιδασκάλου Κυπαρισσίας Δημ. Χριστοδούλου.

Ζήτημα α'.

Περὶ τῶν μὴ πλήρων συσταθησομένων σχολείων.

Κατ' ἐμὲ τὰ σχολεῖα τῶν κωμῶν, ὡς καὶ τὰ πόλεων, εἰς τὸν αὐτὸν ἀφορῶσιν ἐθνωφελῆ σκοπὸν, τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ, δέον, ἐπιθεωρούμενα κατὰ τὰς ἐτησίους ἐξετάσεις ὑπὸ τῶν κατὰ νομοῦς καὶ ἐπικρατίας πρωτοβαθμίων δημοδιδασκάλων, νὰ ὑπάγωνται εἰς τὸν αὐτὸν κανονισμόν καὶ σχέσιν πρὸς τὰ πλήρη τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ κράτους. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἐν τοῖς σχολείοις τῶν κωμῶν ἢ διδασκαλίᾳ τῶν κοσμητικῶν μαθημάτων ὡς καὶ τῶν ἱερῶν γενήσεται οὐχὶ τόσον ἀκριβὴς καὶ τελεσφόρος, συνεπείᾳ τῆς σχετικῆς ἀναπτύξεως τῶν τριτοβαθμίων δημοδιδασκάλων, ὡς καὶ τῆς τῶν χωρικῶν παίδων, παραβαλλομένων πρὸς τὰ τῶν πόλεων. Ἄλλως τε κατ' ἀνάγκην, οἱ διδάσκαλοι τῶν κωμῶν, νὰ ἐφιστῶσι τὴν προσοχὴν των ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὰ μαθήματα τῆς ἀναγνώσεως, γραφῆς καθ' ὑπαγόρευσιν καὶ ἀριθμητικῆς πρακτικῆς, ἐν γένει μετ' ἐφαρμογῆς· διότι κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ μαθηταὶ τῶν εἰρημένων σχολείων ἔνεκά ἀπορίας καὶ τῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν δὲν δύνανται νὰ ἐξακηλουθῶσι τὰς περαιτέρω σπουδὰς των.